

Weihnachtspredigt des Sophronios

herausgegeben von

H. Usener.

Von Sophronios, dem durch seine Bekämpfung der monotheletischen Lehre und die Capitulation mit dem Chalifen Omar bekannten Patriarchen Jerusalems, besitzen wir eine Homilie zum Geburtsfest Christi, die als Muster des damaligen Kanzelstils und mehr noch durch die Umstände, unter denen sie gehalten wurde, vielleicht ein allgemeineres Interesse in Anspruch nimmt. Die Araber durchstreiften bereits die Landschaft um Jerusalem und hatten Bethlehem besetzt: die Gemeinde Jerusalems konnte das Geburtsfest des Heilands nicht wie sie gewohnt war, an der heiligen Geburtsstätte zu Bethlehem begehn; sehnsüchtig schaut mit seiner Heerde der geistliche Hirte in die Gegend des Heiligthums, wie Adam auf das Paradies aus dem er verstoßen, wie Moses auf das Land der Verheissung das zu betreten ihm versagt war; er sehnt sich nach dem Born des Lebenswassers, wie David nach einem Trunk Wassers aus der Cisterne am Thore Bethlehems.

Die Bestimmung des Jahres ist dadurch ermöglicht, dass das Geburtsfest damals, wie in der Einleitung nachdrücklich betont wird, auf einen Sonntag fiel. Ohne der Schwierigkeiten bewusst zu sein, welche das Zeugniß des Kosmas entgegenstellt, dass die Kirche von Jerusalem die Geburt Christi am Epiphanienstag feiere, hat der Orientalist de Goeje in seinen ausgezeichneten *Mémoires d'histoire et de géographie orientale* t. III (*Mémoire sur la conquête de la Syrie* Leiden 1864) p. IX ohne weiteres vorausgesetzt, dass Christi Geburtsfest und Weihnachten identisch sei, und danach als Tag der Predigt den 25 December 634 bestimmt. Dass mit dieser Voraussetzung und Zeitbestimmung in der That das Richtige getroffen ist, dies zu erweisen erheischt eine ausführlichere Erörterung, die ich hier um so eher unterlassen kann, als ich sie in meinen demnächst erscheinenden Untersuchungen über das Weihnachtsfest (Abschn. III z. E.) gegeben habe. Die Predigt fällt also in die Zeit nach der Schlacht bei Agnádain (25 Juli 634), nicht in die erst Ende des Jahres 636 begonnene Belagerung Jerusalems.

Die Predigt war bisher nur in lateinischer Uebersetzung und unvollständig bekannt (Bibliotheca maxima patrum Lugdun. 1677 t. XII p. 206 ff., Migne P. Gr. 87, 3 p. 3201 ff.). Die Wichtigkeit, welche sie als Zeugniß des kirchlichen Brauches von Jerusalem für mich hatte, veranlasste mich von der im XV Jahrh. geschriebenen Münchener Handschrift Nr. 221 (f. 199^r—210^v), welche mir durch die Liberalität des Directors Herrn Laubmann bereitwilligst zur Verfügung gestellt wurde, durch zwei jüngere Freunde, die Herrn Dr. Bölte und Ziehen eine Abschrift nehmen zu lassen (M). Herr Dr. E. Hauler aus Wien hatte dann die grosse Güte diese Abschrift mit dem alten aus dem zehnten Jahrh. stammenden Exemplar der Pariser Bibliothek Nr. 1171 (P) genau zu vergleichen; er hat mir dadurch ermöglicht die in der Münchener Handschrift ebenso wie in der Uebersetzung unvollendet abbrechende Homilie gleich vollständig vorlegen und den Text erheblich verbessert mittheilen zu können. Von der starken orthographischen Verwahrlosung der alten Handschrift habe ich nur gelegentlich ein Bild gegeben; es wäre Raumverschwendung alle itacistischen Schreibfehler zu verzeichnen; die stehenden Abkürzungen von θεός σωτήρ κύριος Ἰησοῦς Χριστός u. dgl. habe ich ebensowenig angemerkt; dagegen war ich bestrebt über alle wirklichen Textabweichungen den gelehrten Benutzer genau zu unterrichten.

Τοῦ ἁγίου Σωφρονίου
ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων
εἰς τὰ θεῖα τοῦ σωτήρος γενέθλια
ἐν ἁγίᾳ κυριακῇ καταντήσαντα
καὶ εἰς τὴν τῶν Σαρακηνῶν ἀταξίαν καὶ φθαρτικὴν ἐπανά- 5
στασιν.

P
f. 148^r

Φαῖδράν τὴν παρούσαν ἡμέραν ὄρω καὶ ὑπέρλαμπρον καὶ διπλοῖς ἡμᾶς καταυγάζουσιν κάλλεσι καὶ λαμπρότησι διτταῖς καὶ φαιδρότησι λάμπουσιν, οὐχ ὡς ἡλίῳ δύο διπλοῦν ἡμῖν ὑποφαίνουσιν <φῶς> καὶ οὕτω διπλαῖς περιεστράπτουσιν 10 χάρισιν, ἀλλ' ἓνα τῆς δικαιοσύνης τὸν ἥλιον φέρουσιν, διπλῶς ἡμῖν τοῖς ἐπὶ γῆς ἀνατέλλοντα καὶ διττὰς ἡμῖν τὰς μαρμαρυγὰς παρεχόμενον καὶ ὁμοίως διττὰς τὰς πνευματικὰς εὐφροσύνας

3 τοῦ σρος nach γενέθλια M || 4 ἐν ἁγίᾳ κυρ. kat. M: fehlt P || 5 σαρρακηνῶν M || 8 δισσαῖς P aber nicht Z. 12 f. || 9 διπλόν P διπλὴν M: ich habe φῶς ergänzt || 12 μαρμαρυγὰς M

ἐντίκτοντα· τοῦτο μὲν παρθενικῆς ἐκ νηδύος γεννώμενον καὶ
 ἔνθεον χαρὰν τοῖς ἐπὶ γῆς χαριζόμενον, τοῦτο δὲ ἐκ τῶν Ἄιδου
 μυχῶν ἀνιστάμενον, τὸν ἀμειδίη νεκρώσαντα Θάνατον καὶ πάντα
 αὐτοῦ τοὺς νεκροὺς ἀφελόμενον καὶ ἀφθαρτον ζωὴν καὶ ἀθάνα-
 5 τον τοῖς ἐπιγείοις ἡμῖν πρυτανεύοντα. εἰς ταῦτόν γὰρ συνήλ-
 θον ἀμφοτέρω κατ' ἐκεῖνό που τὸ ἐν ψαλμοῖς μελωδούμενον·
 Ἔλεος καὶ ἀλήθεια συνήνησαν, δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη κατε-
 φίλησαν, ἀλήθεια ἐκ τῆς γῆς ἀνέτειλεν, καὶ δικαιοσύνη ἐκ τοῦ
 οὐρανοῦ διέκυψεν· καὶ γὰρ ὁ κύριος δώσει χρηστότητα καὶ ἡ γῆ
 10 ἡμῶν δώσει τὸν καρπὸν αὐτῆς· καὶ γέννησις γὰρ ἐν ταύτῃ
 Χριστοῦ καὶ ἀνάστασις ἔφθασεν· καὶ κυρία γὰρ αὕτη τῶν ἡμερῶν
 κατοπτεύεται ὡς τὸν κύριον αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀνιστάμενον
 ἔχουσα, καὶ τῷ αὐτοῦ τοκετῷ πλουτεῖ τὰ γενέθλια. ὦν οὐδὲν
 οὔτε ἰδεῖν ὑπάρχει λαμπρότερον οὔτε διανοίας ὀφθαλμοῖς θεω-
 15 ρῆσαι φαιδρότερον· τί γὰρ ἂν εἴη θεοῦ θειοτάτης γεννήσεως περι-
 λαμπέστερόν τε καὶ φανότερον; ἢ τί ἂν τις ἐνθυμούμενος φήσειε
 43v θεοῦ θείας | ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως περιαιγέστερόν τε καὶ
 φαιδρότερον; φῶς γὰρ ἐστὶν ἀληθινὸν ἐξ ἀληθινοῦ φωτὸς αἰδίδως
 τε καὶ ἀμερίστως γεννηθὲν τὸ διπλῶς ἡμῖν ἀνατεῖλαν ἐκ γεννή-
 20 σεως τε καὶ ἐγέρσεως, καὶ διπλᾶς ἡμῖν τὰς σωτηρίους αὐγὰς
 δωρησάμενον· ἑκατέρα γὰρ σωτηρίου χαρᾶς ἀναπέπλησται, ὅθεν
 καὶ χαρμόσυνοι φωναὶ καὶ ἐόρτιοι τὰς παρούσας ἡμῖν ὑποθέσεις
 λαμπρύνουσι καὶ διπλῶς τοὺς πιστοὺς ἐορτάζειν ἐνάγονται· τῇ
 μὲν γὰρ ἡ τεκοῦσα παρθένος πυνθάνεται τοῦ ἀγγέλου πρὸς
 25 αὐτὴν δικαιοτάτα λέγοντος· Ἐὖα δοθείσης κατάρας λαβούσης ἀπόλουσιν·
 ἀλλὰ καὶ οἱ ἀγραυλοῦντες τότε ποιμένες καὶ τὰς νυκτερινὰς
 φυλακὰς τεκταινόμενοι ἀγγέλου τοῦ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς μηνύ-
 οντος ἤκουον· Ἰδοὺ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣ τις
 30 ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστιν

2 ἄδου P: ἀδύτων M || 5 εἰς αὐτόν PM || 7 Psalm 84, 11—13 ||
 9 διέκυψεν P | κύριος δόση P: κς ἡμῶν ἰς χς δώσει M || 11 Χριστοῦ]
 χω P || 12 κατοπτεύεται P || 13 ὦν οὐδὲν P: ἄ M || 16 φανώτερον P
 φαινότερον M || 19 γεν[νή]σεως P² mit Rasur || 21 χαρὰς PM | ἀνα-
 πέπλησται M ἀναπέπλασται P || 22 ὑποθέσ[εισ] P² mit Rasur || 23 τῇ]
 τὴν PM, aber M mit einem Verweisungszeichen; in der Vorlage muss
 also am Rande eine Correctur gestanden haben. vgl. unten 503, 3 || 24 τοῦ
 P: τοῦ ἀγίου M || 25 ev. Luc. 1, 28 | καὶ χαριτωμένη P || 26 τῇ P:
 fehlt M || 27 τότε P: fehlt M || 28 τεκτενόμενοι P. vielleicht ἐκδεχόμε-
 νοι | τοῦ ist wohl zu streichen || 29 ev. Luc. 2, 10 f. || 30 ἐστι M

Χριστὸς κύριος ἐν πόλει Δαβίδ· δι' οὗ καὶ σεψώσμεθα καὶ τῆς δουλείας τὸν ζυγὸν ἀπωσάμενοι υἰοθεσίας δωρεάν ἐδεξάμεθα. τῇ δὲ τὰ λαμπρότατα γύναια αἱ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος μαθήτριάι αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ βοῶντος ἀκούουσιν 'Χαίρετε', τοῦ τῆς χαρᾶς αἰτίου τοῖς πᾶσιν ὑπάρχοντος, ὡς τεθνεῶτος 5 θανάτου καὶ πτήξαντος τοῦ τῆς καταδίκης ἡμῶν φοβεροῦ κατακρίματος, καὶ ὅτι κατὰ νομικὴ καταλέλυται καὶ τὸ τῆς Εὐας ἐπιτίμιον ἔσβεσται καὶ ὅτι θανάτου τὸ κράτος καθήρηται καὶ ἡ τῶν νεκρῶν ἀνάστασις ἦνθηκε φθεῖρειν ἑαυτὴν τὴν θανάτου φθορὰν καταλείψασα. κάκεῖ μὲν τὸ 'Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα' 10 παντοίως ἠφάνισται τῆς παγκοσμίου χαρᾶς πεπονημένης τὴν γέννησιν, ἐνταῦθα δὲ τὸ 'Γῆ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ' τὸ παράπαν ἠχρεῖται τῆς ζωῆς ἐκ νεκρῶν ἐνδεδειγμένης τὴν ἔγερ- 144^r σιν. τὸ μὲν γὰρ τῆς Εὐας ἐπιτίμιον τὸ ἐν λύπαις τίκειν τὰ ἔκγονα, τὸ δὲ τοῦ Ἀδάμ ὑπῆρχε κατάκρισις τὸ εἰς γῆν κατα- 15 πίπτειν καὶ φθεῖρεσθαι διὰ τὴν ἀμφοῖν δρασθεῖσαν ἐν παραδείσῳ παράβασιν· ἀλλ' ἦλθεν καὶ διὰ γεννήσεως ἡμῖν καὶ ἐγέρσεως πέφηνεν ὁ τούτων ἐλευθερωτὴς καὶ λυτρωτὴς δυνατώτατος. οὐδὲν γὰρ ἂν εἴη θεοῦ δυνάτωτερον· 'κύριος γὰρ θανατοῖ καὶ ζωογονεῖ, κατὰγει εἰς Ἀΐδου καὶ ἀνάγει', ὡς γέγραπται, καὶ 20 οὐδ' ἐν ἂν εἴη τὸ ταῖς παντοδυναμίαις αὐτοῦ ῥοπαῖς ἀνθιστάμενον. αἱ χεῖρες γὰρ αὐτοῦ δι' ἁμαρτήματα παίουσιν, καὶ πάλιν ἰώνται διὰ τὴν πολλὴν ἀγαθότητα.

ἀλλὰ τίς γένωμαι; ἢ τί τῶν ὀρωμένων ἄξιον φθέγγωμαι; ἀπορῶ γὰρ καὶ λόγου καὶ γλώττης καὶ στόματος δυναμένων 25 ἐξεπεῖν τῶν θεοσοδῶτων τούτων ἑορτῶν τὰ θαυμάσια. ὅθεν ἐν ἀπορία μεγίστῃ γενόμενος τῶν ἀγγέλων τὸν ὕμνον δανείζομαι, καὶ τοῦτον τῷ τεχθέντι θεῷ τοκετὸν ἀνθρώπινον καὶ ἐκ τάφου καὶ νεκρῶν ἀνατείλαντι σήμερον μεγαλοφώνως βοῶ καὶ δια- πρῦσιον φθέγγωμαι 'Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, 30 ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία', ὅτι περ ἐξ ὕψους πρὸς τοὺς ταπεινοὺς

1 κύριος fehlt P | δαδ PM || 3 τῇ P: τί M. vgl. oben 502, 23 || 4 ἀκούουσι M | ev. Matth. 28, 9 || 5 τοῖς P: fehlt M. | nach ὑπάρχ. ist wohl ein Participium verloren gegangen || 6 πτήξαντος P: καταπτήξαντος M || 8 τὸ vor θανάτου M | καθήρηται P || 9 ἦνθηκε P: ἦνθησε μὴ M || 10 Genesis 3, 16 | τέξει und 12 ἀπελεύσει P || 11 παγκοσμίου P: fehlt M || 12 Genes. 3, 19 || 15 ἔκγονα P | κατάκρισις M¹ || 16 καὶ φείδεσθαι M || 19 εἴη M: ἦν P | I Buch der Könige 2, 6 || 22 παίουσι M | 24 γένωμαι PM | φθέγγωμαι P φθέγγομαι M || 26 τὰ P: fehlt M || 28 θεῷ τῷ καὶ τῶν ἀνθρωπίνων P | τάφων M || 30 ev. Luc. 2, 14

ἡμᾶς παραγέγονεν ὑψηλοῦς ἡμᾶς ποιησόμενος καὶ οὐρανίους
 μᾶλλον ἢ γήινους δεικνύναι βουλόμενος, ὅτι τε πολεμουμένους
 ἡμᾶς τὸν ἀόρατον πόλεμον εἰρηναίως διέθηκε καὶ πατρὶ τῷ
 οἰκείῳ κατήλλαξεν καὶ 'εἰρήνη ἡμῶν' ἀποδέδεικται ἐν αὐτῷ τῇ
 5 ἡμῶν πρὸς θεὸν τὸν γεννήσαντα θεοπρεπῆ καταλλαγῆν ποιησά-
 μενος, ὅτι τε θείων ἡμᾶς ἀπωτάτω τυγχάνοντας ὄψεων εὐδο-
 κείσθαι θεῷ παρεσκεύασεν καὶ φιλανθρώπῳ παρέσχε κατο-
 14 πτεύεσθαι | βλέμματι, 'τοῦ φραγμοῦ' καθελῶν 'τὸ μεσότοιχον'
 καὶ 'ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ' δεδωκῶς ἡμῖν θεοῦ καθορᾶν
 10 τὴν λαμπρότητα, ὅτι τε νεκρωθέντας ἡμᾶς τοῖς ἡμῶν αὐτῶν
 παραπτώμασιν καὶ ἑαυτοῖς ἐπισπασαμένους τὸν θάνατον ('θά-
 νατον γὰρ ὁ θεὸς οὐκ ἐποίησεν οὐδ' ἐπ' ἀπωλείᾳ ζώντων ὁ
 πανάγαθος τέρπεται') πάλιν ἐζώσωσε καὶ τάφου καὶ φθορᾶς
 ἐξανέστησεν καὶ λέγειν ἡμᾶς ἐγκελεύεται 'Ποῦ σου, Θάνατε,
 15 τὸ νίκος; ποῦ σου, "Αἰδη, τὸ κέντρον; ἀμφότερα γὰρ ἤμβλυσε
 Χριστὸς καὶ ἡμαύρωσε πρὸς τοὺς ταπεινοὺς ἡμᾶς ἀφικόμενος
 καὶ τοκετὸν ὑπελθῶν τὸν ἡμέτερον καὶ θάνατον τεθνεῶς τὸν
 ἀνθρώπινον. καὶ ὧ βάθος πλοῦτου καὶ σοφίας' καὶ δυνάμεως,
 καὶ ὧ τῆς θεϊκῆς ἀληθῶς ἀγαθότητος· καὶ οὐκ ὄντας γὰρ πρό-
 20 τερον ἐκ μὴ ὄντων παρήγαγεν, καὶ πάλιν ἀβούλοις πεσόντας
 βουλευμάσι καὶ πρὸς θάνατον τὸν ὀλέθριον νεύσαντας πάλιν
 ἐκ τάφων ἀνέστησε καὶ τὸν κραταιὸν ἡμῶν τεθανάτωκε θά-
 νατον, καὶ πάλιν ἡμῖν τὸ εἶναι κεχάρισται, καὶ τὸ εἶναι ὡς
 καὶ πρότερον δέδωκεν· αἰεὶ γὰρ ὡς θεὸς τοῖς ἐνδεέσι χαρίζεται
 25 τὰ ὄντως μεγάλα καὶ θεῖα χαρίσματα. διὸ καὶ πάλιν βοῶ καὶ
 εἰς αἰεὶ δὲ ταῖς ἀγγελικαῖς στρατιαῖς συμβοήσομαι 'Δόξα ἐν
 ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία'. τί
 γὰρ ἂν ἀρμοδιώτερον ἢ ὡς ἀληθῶς πρεπωδέστερον ἢ τῷ ὄντι
 λαμπρότερον τὸν τεχθέντα θεὸν εὐφημεῖν ἐφιέμενοι φήσαιμεν
 30 ἢ 'Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις
 εὐδοκία'; θεὸς γὰρ ἐπὶ γῆς· καὶ τίς οὐκ οὐράνιος γενήσεται;

1 ἡμᾶ[ς] παραγέγονεν ὑψηλοῦς ἡμᾶ[ς] das eingeklammerte am Rand
 P¹ || 3 viell. ἄκρατον || 4 Epheserbr. 2, 14 | ἀποδέδεκτε P || 6 ἀπωτάτω
 M: ἀνοτάτω P | εὐδοκιμείσθαι M || 7 θεῷ P: fehlt M | παρέσχεν M | κα-
 θοπτεύεσθαι P κατοπλεύεσθαι M || 8 βλέμματι P: ὀφθαλμῷ M | Ephe-
 serbr. 2, 14 || 9 Korintherbr. II 3, 18 || 11 παραπτώμασι M | Weisheit
 Sal. 1, 13 || 12 οὐδε P || 13 ἐζώσωσεν M || 14 Korintherbr. I 15, 55 ||
 15 ἄδη P: ἄδο[s] mit Rasur M || 16 ἡμαύρωσεν M || 18 Römerbr. 11, 33
 || 19 καὶ vor οὐκ fehlt M || 20 ἐκ μιώντων P || 25 δι' ὁ PM || 28 πρε-
 ποδέστερον PM || 30 ἦ) ἢ PM || 31 καὶ τίς οὐκ οὐράνιος auf Rasur P¹

θεὸς ἐκ παρθένου γεννώμενος πρόεισι· καὶ τίς οὐ θεωθήσεται
 σήμερον, καὶ παρθενίας ἀγνόητα σπεύσοι καὶ σωφροσύνην
 προθύμως | ἀσπασοίτο, ἵνα θεοῦ πλησιέστερον γένοιτο; θεὸς 145^r
 ταπεινοῖς σπαργανούται τοῖς ῥάκεσι· καὶ τίς οὐκ εἶ τι ταπεινὸν
 ἀσπασάμενος θεοῦ πλουτήσοι θεότητα; διὰ τοῦτο γὰρ ἀνθρω- 5
 πίνην πτωχείαν ἐνδύεται, ἵνα θεοῦς ἡμᾶς ἀπεργάσῃται χάριτι.
 καὶ ταῦτα μελωδῶν ὁ θεοπάτωρ Δαβὶδ ἑτερέτιζε προφητικαῖς
 ἔλλαμπόμενος χάρισι καὶ τοῦ ἕξ αὐτοῦ τεχθησομένου Χριστοῦ
 προορῶν τὰ δωρήματα καὶ θεϊκὰ σαφῶς κατορθώματα· Ἐγὼ
 εἶπα· θεοὶ ἔστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες· θεὸς ἐν ἡμῖν· θεω- 10
 θῶμεν θείαις μεταβολαῖς καὶ μιμήσεσιν. ὁ ὑψιστος ἐπίγειος
 γέγονεν· ὑψωθῶμεν καὶ ἡμεῖς ταῖς προθέσεσιν καὶ τὴν ὑψηλὴν
 αὐτοῦ καὶ ὑπερτάτην πληρώσωμεν βούλησιν· τῶν τοιούτων
 θεοσδότην δωρεῶν δεκτικούς ἑαυτοὺς ἐργασώμεθα. θεὸς ἐν
 φάτῃ προτίθεται καὶ τοῖς ἀλογοθεῖσιν ἡμῖν καὶ λιμώξασιν εἰς 15
 βρῶσιν ἑαυτὸν ἐπιδίδωσιν· καὶ τίς οὐκ ἐντροφήσοι θεότητι καὶ
 οὐρανοῦ σοφίας πλησθήσεται καὶ τὴν ἄλογον τροφήν ἀπο-
 πέμψοιτο ὡς οὐκ ἀξίαν θεοῦ πανδαισίας καὶ χάριτος; ὄντως
 ἴδωμεν ἐν ὑψίστοις θεῶν καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνην, ἐν ἀνθρώποις εὐ-
 δοκία· σκιρτῶ ποιμενικὸν καὶ ἀνάλλομαι τῶν θείων τούτων 20
 φωνῶν ἀκροώμενος, καὶ ἐπὶ τὴν θεηδόχον φάτῃν ἔλθειν κατε-
 πείγομαι, καὶ φθάσαι ποθῶ τὸ οὐράνιον σπήλαιον, καὶ ἰδεῖν τὸ
 ἐν αὐτῇ φανὲν μυστήριον φλέγομαι ἀκαίεσε τὴν ὑμνολόγον βοὴν
 τὸν τεχθέντα θεώμενος φθέγγεσθαι, Ἰδωμεν ἐν ὑψίστοις θεῶν
 βοῶν· καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνην, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία· ἀλλὰ καὶ τοὺς 25
 μάγους Ζηλῶ τοὺς θεοφρόνας, καὶ τούτων τὰ θεοφιλῆ δρομή-
 ματα τέθηπα, οἷς οἱ πιστότατοι χρώμενοι ἐπὶ τὴν θεογόγον
 Βηθλεὲμ παρεγένοντο Ἡρώδου τὸν θυμὸν οὐ τρομάσαντες | οὐδὲ 145^r
 τὴν παιδοκτόνον ὀρρωδήσαντες μάχαιραν, ἀστέρα δαδοῦχον
 κτησάμενοι καὶ ποδηγὸν ὑψηλὸν καὶ οὐράνιον πρὸς τὴν ὑψηλὴν 30
 πορείαν εὐράμενοι· καὶ τούτοις γενέσθαι σύνδρομος βούλομαι
 καὶ δῶρα τῷ τεχθέντι προσφέρειν ὀρέγομαι, καὶ εἰ μὴ χρυσὸν

1 γενόμενος P || 2 σπεύσειε PM || 3 πλησιαίστερον P || 4 οὐκ εἶτι |
 viell. οὐχί τὸ || 5 ἀσπασάμενος P || 9 παρορῶντα δωρ. M | Psalm. 81, 6 ||
 12 τὴν ... 13 βούλησιν P: fehlt M || 15 τοῖς P: fehlt M | ἀλογοθήσιν
 P: ἀλογοθεῖσιν M || 16 θεότητα P || 17 πληνθήσεται M. vielm. πλησθή-
 σοιτο | τροφήν M || 21 θεοδόχον M || 23 φανὲν P: fehlt M || 24 φθέξα-
 σθαι M | θῶ P: fehlt M || 26 θεοφρόνας M || 27 θεολόγον PM. vgl.
 unten p. 512, 31 || 28 βεθλεὲμ P sonst immer βηθλεὲμ | οὐδὲ P: οὔτε
 M || 29 [δρ]ροδήσαντες mit Rasur P¹ || 32 τεχθέντι P: τεχθέντι θεῶ M

καὶ σμύρναν καὶ λίβανον τοὺς αὐτοῦ νυκτὶ δωροφόρους προσάγειν βεβούληται, ὡς αὐτὸς τῶν ὄλων ποιητῆς γνωριζόμενος καὶ μᾶλλον χορηγῶν τοῖς ἐνδέεσιν ἡμῖν τὰ ἐνδέοντα καὶ ἀντὶ μὲν χρυσοῦ πίστεως ποθῶν τὴν φαιδρότητα, ἀντὶ δὲ σμύρνης τὴν ἀφθορίαν ἐθέλων ψυχῆς τε καὶ σώματος, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ δόγματος καὶ κηρύγματος καὶ τοῦ περὶ τὴν πίστιν ὀρθοδόξου φρονήματος, λίβανον δὲ τὴν εὐωδίαν καὶ εὐοσμίαν τῶν πράξεων λαμβάνειν ἐξ ἡμῶν ἱμερόμενος, οὐχ ἵνα τι πλουτήσῃ ταῦτα δεχόμενος ἀλλ' ἵνα πλουσιωτέρους ἡμᾶς δι' αὐτῶν ἀπεργάσῃται.

10 τί γὰρ ἔστι τῶν ὑψηλῶν καὶ οὐρανίων κτημάτων καὶ λαμπρῶν κατορθώσεων, οὐ μὴ θεὸς θησαυρὸς ἔστιν καὶ πηγὴ καὶ ἀμέτρητον πέλαγος, καὶ οὐ ταυτὰ γε μόνον ἀλλὰ καὶ δοτὴρ τοῖς πάντων ἐνδέεσιν ἡμῖν πλουσιόδωρος;

ἀλλὰ μάγοι μὲν καὶ ποιμένες οἱ ἔνθεοι ἐπὶ τὴν θεηδόχον

15 Βηθλεὲμ πορευέσθωσαν καὶ σύνδρομον τὸν ἄστέρα καὶ συνοδοιπόρον ἐχέτωσαν καὶ τὸ ὑπὲρ θαῦμα θεάσθωσαν θαῦμα καὶ θεωρῶντες τὸ θαῦμα θαμβείσθωσαν καὶ τὴν ἀγγελικὴν χορείαν ἰδέτωσαν καὶ καρποφορίαν τὴν μαγικὴν δωροφορείτωσαν 'Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία'

20 φθεγγόμενοι, μὴδὲν δεδιτόμενοι, μὴ φόβον κωλυτὴν ἐνθυμούμενοι ἢ εἰς νοῦν τὴν Ἡρώδου μανίαν λαμβάνοντες ἀλλὰ τῶν

146^r θεϊκῶν ἐνθυμιῶν ἐμφορούμενοι καὶ τὸ βρέφος ἐσπαρ|γανωμένον καὶ κείμενον ἐν φάτνῃ τῇ θεοφόρῳ θεώμενοι, ὃ πὲρ ἔστιν σωτὴρ τῶν ὄλων καὶ κύριος καὶ θεὸς ἀληθῶς ἀνερμήνευτος, κἂν εἰ

25 σαρκὸς προκάλυμματι δι' ἡμᾶς τοὺς σαρκικοὺς ὑπεκρύπτετο μὴ δυναμένους ὄραν καθαρὰν αὐτοῦ καὶ γυμνὴν τὴν θεότητα σαρκὸς ἀνθρωπείας καὶ σώματος. ἡμεῖς δὲ δι' ἁμαρτίας ἀπείρους καὶ παγχάλεπα πταισμάτα ἀνάξιοι τούτων τῆς θέας γενόμενοι ἐκέισε παρεῖναι τοῖς δρόμοις εἰργόμεθα καὶ ἄκοντες μὴ βουλό-

30 μενοι οἴκοι μένειν ἀναγκαζόμεθα, οὐ δεσμοῖς σωματικοῖς συσφιγγόμενοι ἀλλὰ φόβῳ Σαρακηνικῷ συνδεσμούμενοι καὶ τῆς τοιαύτης οὐρανοῦ χαρμοσύνης κωλυόμενοι καὶ λύπη λοιπὸν

2 βεβούληται P | αὐτὸς — ποιητῆς M: αὐτὸν — ποιητὴν P || 3 ἐνδέεσιν M, ebenso Z. 13 || 5 ψυχῆς τε καὶ M: ψυχῆς καὶ τοῦ P || 8 ὁ-μειρόμενος M ὁμηρόμενος P | πλουτήσοι P πλουτίσοι M || 9 ἀπεργάσοιτο P || 11 ἔστι M || 12 ταῦτα γενόμενον ἀλλὰ M || 13 πάντων] τῶν PM || 14 θεοδόχον P || 16 ὑπέρθαυμα θεάσασθαι θαῦμα P ὑπὲρ θαῦμα θαῦμα τεθεάσθωσαν M || 17 θαμβέσθωσαν P || 18 ἀδέτωσαν PM || 20 μὴ P: μὴδὲν εὐλαβούμενοι, μὴ M || 22 ἐπιθυμιῶν P || 23 ἔστι M || 24 εἰ] εἰς PM || 25 μὴ P: οὐ M || 28 πανχάλεπα P || 29 ἐκέισαι PM || 31 καὶ τῆς ... 32 κωλοῖώμενοι P: fehlt M

κυματούμενοι ἀξία τῆς οὐκ ἀξίας ἡμῶν ἀγαθῶν ἀθλιότητος. εἰ γάρ, εἰ γάρ τούτων ἐτυγχάνομεν ἄξιοι· πάντως ἂν κατὰ τοὺς τόπους γενόμενοι ἐγγύθεν ὄντας, οὐκ ἄπωθεν, σὺν ποιμέσιν καὶ ἡμεῖς ἐσκιρτήσαμεν καὶ σὺν μάγοις τὰ δῶρα τῷ θεῷ προσηγάγομεν λέγοντες σὺν ἀγγέλοις 'Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ 5 γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία'. ἀλλὰ μὴν τὰς τοιαύτας φωνὰς κἀνθάδε φθεγγόμεθα, τὴν φάτνην δὲ καθορᾶν καὶ τὸ σπήλαιον, τὰ ὄντως ὑψηλὰ καὶ οὐράνια, καὶ ἐν αὐτοῖς τὸν οὐρανοῦ καὶ γῆς βασιλεύοντα ὡς οὐκ ἄξιοι τῆς θεάς κρατούμεθα, κἀκέινον ἀληθῶς τὸν γενάρχην ἡμῶν Ἀδὰμ καὶ προπάτορα 10 ἑξόριστον τοῦ παραδείσου γενόμενον ἐλεεινῶς ἐν τούτῳ μιμούμεθα παθόντες αὐτῷ παραπλήσια ἢ κἀκέινου μείζονα καὶ λύπης ἀνάπλεα πλείονος, δι' ἁμαρτίας οἰκείας καὶ σφάλματα ἅπερ ἐκ γνώμης μοχθηρᾶς εἰργασάμεθα. ὥσπερ γὰρ ἐκείνος τῆς ἐν παραδείσῳ τρυφῆς γενόμενος ἑξόριστος καὶ τῆς τηλικαύτης 146^v ἀπολαύσεως ἔκβλητος ἑώρα μὲν τοῖς ὀφθαλμοῖς τὸν παράδεισον (ἅπ' ἐναντίας γὰρ τούτου κακῶκιστο), εἰς αὐτὸν δὲ πάλιν εἰσελθεῖν οὐκ ἠδύνατο τὴν φλογίνην τε καὶ στρεφομένην ῥομφαίαν θεύμενος καὶ τοῦ παραδείσου τηροῦσαν τὴν εἴσοδον καὶ τῆς τοιαύτης αὐτὸν ἀποστεροῦσαν ἐφέσεως δι' ἣν περ τετολμῆκει 20 παράβασιν, οὕτως καὶ ἡμεῖς καθεστήκαμεν σήμερον τῇ θεηδόχῳ Βηθλεὲμ γειτονεύοντες καὶ εἰς αὐτὴν δραμεῖν χαλινούμενοι· οὐ στρεφομένην ῥομφαίαν καὶ διάφλογον βλέποντες ἀλλὰ Σαρακηνικὴν καὶ θηριώδη καὶ βάρβαρον καὶ πάσης ὄντως διαβολικῆς ὠμότητος γέμουσαν, ἣτις φοβερὸν ἀπαστράπτουσα καὶ φονικὸν 25 ἀπολάμπουσα ἑξορίστους ἡμᾶς τῆς μακαρίας ἐκείνης τίθησιν ὄψεως, καὶ οἴκαδε μένειν ἡμᾶς διατάττεται καὶ πρόσω χωρεῖν οὐκ ἀφήσιν· καὶ στρέφεται μὲν κατ' ἐκείνην που τοῦ παραδείσου τὴν φύλακα, εἰ περ ἡμεῖς ἐθελήσαιμεν, καὶ γίνεται γαλιναία καὶ ἡμερος, καθὰ μέχρι χθὲς διεφαίνετο, εἰ περ ἡμεῖς 30 ἐπιστρέφοιμεν καὶ τὸν τεχθέντα θεὸν δι' ἔργων ἀγαθῶν ἐκζητήσοιμεν· σβεσθήσεται γὰρ τῆς οἰκείας φλογώσεως, εἴ περ τῆς

1 ἀξία PM: ἀξία der Uebersetzer | ἡμῶν nach ἀγαθῶν M. viell. ἡμετέρων || 3 συμπομέσιν PM | καὶ ἡμεῖς vor συμπ. M || 5 λέγοντες σὺν ἀγγέλοις P: ὑμολογοῦντες σ. ἀγγ. καὶ λέγοντες M || 6 ἀλλὰ μὲν PM || 14 f. vgl. Genes. 3, 23 f. || 15 ἑξόριστος P: ἔξοικος M || 16 ἀπολαύσεως P ἀποφάσεως M || 17 f. Genes. 3, 24 || 18 ἐδύνατο M || 21 οὕτω M | θεοδόχῳ P || 27 δ[ιατάττεται ... ἀφη]ισι mit Rasur (2. Hand?) P || 29 ἥπερ P | ἐθελήσαμεν ursprünglich M¹ || 31 ἔργ[ωι] mit Rasur P || 32 σβεσθήσεται P συνεσθήσεται (αι über dem ersten ε) M. die Structur wie bei παύεσθαι

ἁμαρτίας τὴν φλόγα μετανοία καὶ ἡμεῖς κατασβέσοιμεν καὶ τὸν
 τεχθέντα θεὸν δι' ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς θεραπεύσοιμεν τῶν λυπεῖν
 εἰωθῶτων ἔργων αὐτὸν τὴν μεταβολὴν ἐνδειξάμενοι. πῶς γὰρ
 αὐτῷ καὶ προσέλθοιμεν ἀφθορίαν ψυχῆς. οὐ κομίζοντες καὶ
 5 ἀγνεῖαν οὐ κατέχοντες σώματος; ἢ πῶς αὐτῷ προσπελάσοιμεν
 εὐοσμίαν οὐκ ἔχοντες πράξεων τὴν ἠδύνειν αὐτὸν καὶ εὐφραί-
 νειν γινώσκουσαν; τὸ γὰρ δυσῶδες τῶν πράξεων λίαν ἐστὶν
 147^r αὐτῷ ἐχθρῶδέστατον. Δέδοικα δὲ καὶ τρόμῳ πιέζομαι, μὴ καὶ
 πίστιν ὀρθόδοξον ἔχοντες καὶ κατ' αὐτὴν φανῶμεν σφαλλό-
 10 μενοι, μόνην ἀφέντες αὐτὴν ἀγελάζεσθαι καὶ τῆς συζυγίας αὐ-
 τὴν διστῶντες τῶν πράξεων, καὶ τῶν ἔργων τῶν καλῶν ὀρφα-
 νίζοντες. εἰ γὰρ νεκροῦται πίστις κατὰ Ἰάκωβον τὸν θεάδελφον
 τὸν ταύτης ποιμένα τῆς ποιμνῆς γενόμενον τῆς εὐπραξίας τῶν
 εὐδῶδων ἔργων χηρεύουσα, πῶς ἡμεῖς εὐδρομήσοιμεν τὴν πίστιν
 15 οὐ στερεοῦντες ταῖς πράξεσι καὶ τὰ νῦτα τῆς ἀγαθοῦργίας
 ἐλαφροτάτῳ πτερῷ καθοπλίζοντες; διὸ παρακαλῶ, ποθεινότατοι,
 τῇ πίστει τὰς πράξεις συνάψωμεν καὶ μηδαμῶς τῶν συζύγων
 ἔργων αὐτὴν ἀθετήσωμεν, ἵνα ὥσπερ τῇ πίστει κραταιοὶ καθε-
 στήκαμεν καὶ οὐδαμῶς θεοῦ χάριτι ταύτῃ βεβλάμμεθα, οὕτω
 20 καὶ ἔργοις ἀγαθοῖς κραταιώμεθα καὶ Χριστὸν αὐτὸν τὸν ἔργοις
 ἀεὶ τοῖς καλοῖς ἐφηδόμενον πίστει καὶ ἔργοις εὐφραίνωμεν καὶ
 τὴν αὐτοῦ φιλανθρωποτάτην πλουτῶμεν εὐμένειαν. αὐτὸς γὰρ
 ἐστὶν ὁ διαρρήδην εἰπὼν καὶ σαφῶς ἡμῖν ὀρισάμενος ὡς Ὅτι
 25 πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε κύριε εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν
 οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς
 οὐρανοῖς καὶ Ἐὰν ἀγαπᾷτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρή-
 σατε καὶ Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλ-
 λομαι ὑμῖν. εἰ οὖν τὸ πατρικὸν αὐτοῦ θέλημα πράξοιμεν,
 30 ῥομφαίαν ἀμβλυνοῖμεν καὶ τὴν Σαρακηνικὴν ἀποστρέψοιμεν
 μάχαιραν καὶ τόξον τὸ Ἀγαρικὸν κατεάξοιμεν καὶ τὴν ἱερὰν

1 κατασέσοιμεν M || 3 αὐτῷ M || 4 καὶ] viell. κἄν? | ἀφθορίαν
 M || 5 ἀγνεῖαν P ἀγνίαν M | vielm. οὐκ ἔχοντες || 7 ἐστὶ αὐτῷ P: αὐτῷ
 ἐστὶν M || 8 τρόμῳ P: τρόμῳ μεγίστῳ M || 9 κατὰ ταύτην M || 11 διη-
 στόντες P || 12 Br. des Jakob 2, 17 ἢ πίστις ἐὰν μὴ ἔχη ἔργα, νεκρά
 ἐστὶν καθ' ἑαυτήν || 14 ἡμεῖ P¹ || 15 οὐτε πτεροῦντες PM | τὰ ὦτα
 PM | ἀγαθοῦργίας M || 18 viell. ἀποστήσωμεν? || 20 κραταιούμεθα PM |
 τὸν P: τοῖς M || 21 εὐφραίνόμενοι P εὐφραίνοιμεν M || 22 εὐμένειαν P
 εὐγένειαν M || 23 ἡμῖν P: fehlt M | ev. Matth. 7, 21 || 26 ev. Joh.
 14, 15 || 27 ebend. 15, 14 || 30 ἀμβλύνομεν P ἀμυλύνοιμεν M

Βηθλεὲμ οὐκ εἰς μακρὰν θεασοίμεθα καὶ τὰ ἐν αὐτῇ κατοπτεύσοιμεν θαύματα καὶ τὸν θαυματοουργὸν αὐτὸν Χριστὸν εἰσαθρή- 14
σαιμεν καὶ σὺν ἀγγέλοις αὐτῷ τὴν ὑμνωδίαν βοήσαιμεν Ἐδόξα
ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία²
μεγαλοφωνότατα, κράζοντες καὶ εὐπρόσδεκτοι αὐτῷ χρηματί- 5
ζοντες.

Ἡ οὐ δι' ἡμᾶς θεὸς λόγος ὑπάρχων αἰδιος καὶ ἔξ αἰδίου
πατὴρ ἔχων τὴν γέννησιν παρθένου μήτραν ἀμόλυντον ᾤκησε
καὶ σὰρξ ἐν αὐτῇ κατὰ ἀλήθειαν γέγονε, σάρκα προσλαβὼν ἔξ
αὐτῆς τὴν ἀμίαντον, οὐ προπλασθεῖσαν πρὸ τῆς πρὸς αὐτὸν 10
ἀτρέπτου συνθέσεως ἀλλ' ἅμα τῇ τοῦ λόγου συλλήψει λαχοῦσαν
τὴν ὑπαρξιν ὡς σύνδρομον αὐτῆς ὄρασθαι καὶ σύγχρονον τῇ
συνθέσει τὴν σύστασιν, ἣν καὶ ζωῆς λογικῆς ἐψύχωσεν πνεύ-
ματι καὶ ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν ἤνωσεν, ὡς Λέων ἡμᾶς ὁ δα-
δοῦχος διδάσκει τῆς πίστεως καὶ Κύριλλος ὁ σοφώτατος ὁ 15
μέγας παιδευτὴς τοῦ κηρύγματος παιδαγωγεῖ λαμπρῶς πρὸς
εὐσέβειαν. ὁ γὰρ ἐν πᾶσιν ἡμῖν Χριστὸς δι' ἡμᾶς ὁμοιούμενος
καὶ ἄσπορον ἔσχε τὴν σύλληψιν οὐ δεηθεῖσαν ἀνδρὸς πρὸς
συνεργίαν καὶ ἐμπεριγράφου κυοφορίας ἠνέσχετο καὶ ἀνθρω-
πίνως ὡς φιλόανθρωπος τίκτεται καὶ παρθένον φυλάττει τὴν 20
τίκτουςαν εἰς δεῖγμα καὶ γνῶρισμα μέγιστον τῆς αὐτοῦ παντο-
δυνάμου θεότητος καὶ θεοτόκον αὐτὴν ἀναδείκνυσι μαρτυροῦσαν
αὐτοῦ τῇ ἀφράστῳ θεότητι, ὡς ἦν θεὸς ἀληθέστατα καὶ θεοῦ
υἱὸς καὶ συμφυῆς τῷ γεννήτορι κἂν εἰ ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς
τοῖς ὀρώσιν αὐτὸν διεφαίνεται, διτταῖς ἐναστράπτων ταῖς φύ- 25
σεσιν, θεότητος φημι καὶ ἀνθρωπότητος, μηδαμῶς διαιρούμενος,
καὶ μένων εἰς Χριστὸς ἔξω τροπῆς καὶ συγχύσεως, ὡσαύτως
δὲ καὶ τομῆς καὶ διαιρέσεως. Ἡ οὐ δι' ἡμᾶς πλοῦσιος ὢν καὶ
πάντων ἀνημμένος τὸ κράτος καὶ σὺν αὐτῇ βασιλεία τὴν ἡμε- 14
τέραν πτωχείαν ἐπτώχευσεν, ἵνα ἡμεῖς οἱ πενέστατοι τὸν ἄρ- 30
ρευστον αὐτοῦ πλοῦτον πλουτήσωμεν καὶ βασιλείαν τὴν αὐτοῦ

1 θεασόμεθα P θεασάμεθα M | κατοπτεύσοιμεν P κατοπτέυσομεν
M || 2 ///αθρήσαιμεν (wohl eis ausgeradiert) P || 3 βοήσωμεν P βοήσομεν
M || 5 κράζοντες M² || 7 οὐ* P | θεὸς λόγος P: ὁ λόγος θεός M ||
8 viell. γένεσιν | ᾤκησεν und 9 γέγονεν M || 10 ἀμείωτον M | πρὸς P:
πατὴρ M || 11 λαχοῦσα PM || 18 σύλιψιν P || 20 ὡς P: καὶ M ||
22 ἀναδείκνυσιν M || 23 ἦν P: εἶη M || 25 φύσει M || 27 ἔξω P: καὶ
υἱὸς ἔξω M || 28 οὐ* P || 29 ἀνημένος P ἀνειμένος M | αὐτῇ P: αὐτῷ
M | βασιλείαν M P¹ || 30 ἄρευστον P, wie 511, 16. 'unversiegharen
Reichtlum' meint Sophr. || 31 nach αὐτοῦ 4 Buchstaben getilgt in P ||
31 καὶ ... βασιλεύσωμεν P: fehlt M | αὐτοῦ] man erwartet οὐρανοῦ

βασιλεύσωμεν; ἢ οὐκ ἄκτιστος ὢν καὶ οὐ τοῦτό γε μόνον ἀλλὰ
 καὶ ποιητῆς καὶ κτίστης πάσης ὑπάρχων τῆς κτίσεως ἐν κτί-
 σμασι τελεῖν κατεδέξατο, ἵν' ἡμᾶς κοινωνοὺς αὐτοῦ τῆς ἀκτίστου
 ποιήσοιτο φύσεως; ἢ οὐκ ἄυλος ὢν καὶ ἀσώματος σῶμα γε-
 5 νέσθαι καὶ σὰρξ κατηξίωσεν, ἵνα σωμάτων ἡμᾶς καὶ σαρκῶν
 τούτων τῶν φθαρτῶν ἐργάσοιτο κρείττονας ἐνδύσας ἡμῶν
 ἀφθαρσίαν τὰ σώματα καὶ ἀθανασίαν ἡμῶν ταῖς σαρεῖ χαρισά-
 μενος; ἢ οὐκ ἀπερίγραπτος ὢν τῇ θεότητι περιγραφὴν σαρκὸς
 ὑπεκίωσατο, ἵνα ἡμῖν τῆς ἀπεριγράφου αὐτοῦ βασιλείας ἀνοίξη
 10 τὴν εἴσοδον; ἢ οὐκ ἀναμάρτητος ὢν καὶ ἄγνος καὶ ἀμόλυντος
 ('ἀμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησεν οὐδὲ εὗρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι
 αὐτοῦ') ἀμαρτία δι' ἡμᾶς προσλελόγισται καὶ 'ἐν ὁμοιώματι
 σαρκὸς ἀμαρτίας' λελόχευται, καὶ 'τὸν μὴ γνόντα ἀμαρτίαν' ὁ
 ἀναμάρτητος πατὴρ δι' ἡμᾶς 'ἀμαρτίαν πεποίηκεν', ἵνα ἐν ἀνα-
 15 μαρτήτῳ σαρκὶ τῆς ἀμαρτίας δεδρακῶς τὴν κατάκρισιν τοὺς
 ἀμαρτωλοὺς ἡμᾶς ἀμαρτημάτων καθαρὸς ἀποδείξειεν; ἢ οὐχ
 υἱὸς ὢν καὶ ἐλεύθερος καὶ δεσποτικοῖς διαπρέπων φυσικῶς
 ἀξιώμασι τοῖς δούλοις ἡμῖν συνηρίθμηται, ἵν' ἐλευθερίας ἡμᾶς
 ἐνδύσας τὸ χάρισμα υἰοθετήσῃ θεῷ τῷ γεννήτορι; δι' αὐτοῦ
 20 γὰρ καὶ τὸ υἱοὶ κληθῆναι ὑψίστου δεδέγμεθα, τῆς υἰοθεσίας
 χάριν, οὐ φύσιν δεξάμενοι. ἢ οὐκ ἄφθαρτος ὢν καὶ ἀπαθῆς
 148^v καὶ ἀθάνατος σάρκα τὴν ἡμῶν | παθητὴν καὶ φθαρτὴν καὶ θνη-
 τὴν ἡμφιέσατο, ἵνα καὶ παθῶν ἡμᾶς ἀπαλλάξειεν καὶ φθορᾶς
 ἀπάσης λυτρώσαιτο καὶ θανάτου δεσμῶν καὶ πολυπλόκων ἀλύ-
 25 σεων ῥύσαιτο; ὁ καὶ πεποίηκε καὶ πεπλήρωκε καὶ θεοπρεπῶς
 τετελείωκε· διαμαρτάνειν γὰρ θεὸν βουλήσ οὐκ ἐνδέχεται. τί
 γὰρ ὁ θέλει θεὸς οὐκ ἐργάσοιτο; ἢ τίς αὐτοῦ τῷ πανσθενεῖ
 καὶ δραστηρίῳ βουλήματι ἀντίθεον ἔχων βουλήν ἀντιστήσεται;
 τούτων ἡμεῖς, ἀδελφοί, τὴν ἑορτὴν ἑορτάσωμεν σήμερον
 30 κἂν εἰ τὰ μάλιστα λυπηρῶς αὐτὴν ἑορτάζομεν, τὸν τόπον ἡμῖν
 πλησιαιτάτον ἔχοντες, ἐν ᾧ θεὸς ὁ λόγος ὑπάρχων καὶ κύριος
 ἐπέφρανεν ἡμῖν δι' ἀφράστου γεννήσεως, καὶ δραμεῖν εἰς αὐτὸν

1 τοῦτό] του und am Rande τό (von 2. Hand?) P τό M || 3 ἵνα M ||
 6 τούτων P || 8 ὢν auf Rasur P² | θεϊότητι M || 9 οἰκείωσατο PM |
 ἀνοίξει P || 10 ἀμόλυντος M || 11 Brief Petri I 2, 22 || 12 δι' aus δ'
 P¹ | προσ]λελόγιστε mit Rasur P | Römerbr. 8, 3 || 13 f. Korintherbr.
 II 5, 21 || 14 ἐν P: fehlt M || 17 δεσποτικῶν P || 18 ἵνα M || 19
 υἰοθετήσοι M || 20 τὸ M: τοῦ P | δεδέγμεθα M: δεδειδάγμεθα P ||
 21 φύσει M | δοξαμενοι P δοξαζόμενοι M || 22 φθαρτὴν καὶ P: fehlt M ||
 23 ἀπαλλάξῃ P || 24 λυτρώσοιτο PM || 27 θέλει ὁ θεὸς M | τίς P: τῆς
 M || 29 τῶν ἑορτῶν P | ἑορτάζομεν M || 31 πλησιωτατον P πλησιαιτάτα M

οὐ δυνάμεθα, καθὰ καὶ Μωυσῆς ὁ θειότατος τὴν μὲν τῆς ἐπαγγελίας γῆν εἰς ὄρος ἀναχθεὶς ὑψηλὸν ἐθεάσατο εἰσελθεῖν τε εἰς αὐτὴν ἐγλίχεται, κἄν (εἰ) οὐδαμῶς πρὸς θεοῦ συγκεχώρητο, διότι περ αὐτὸν οὐκ ἠυλόγηκε μέλλων ἐκ πέτρας τῆς οἰκείας ῥάβδου τῷ πλήγματι ποταμοὺς ὑδάτων ἐκφέρειν καὶ ῥύακας. ἀλλ' ἐκείνος 5 μὲν οὕτως γῆς τῆς ποθουμένης ἐστέρητο, καὶ οὕτω τῇ λύπῃ τρυχόμενος ἐνθένδε πρὸς θεὸν ἐκδεδήμηκεν· ἡμεῖς δὲ τί τὰ ὅμοια πάσχοντες δράσοιμεν; ἐπὶ μὲν γὰρ τοῖς δύοις ἠδόμεθα καὶ γανόμεθα καὶ οὐρανίως τερπόμεθα καὶ εὐφροσύνην ἀδιάδοχον ἔχομεν, λυπούμεθα δὲ καὶ ἀσχάλλομεν ὅτι τὸν τόπον 10 ἰδεῖν οὐκ ἰσχύομεν κάκεισε τῆς ἑορτῆς ἀγαγεῖν τὴν πανήγυριν, ἐν ᾧπερ ἡμῖν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἀνατέταλκε καὶ ἡ ζωὴ ἡ αἰώνιος ἦνθηκε καὶ τῶν δωρεῶν ὁ θησαυρὸς ἐμπεφάνισται καὶ πάντας εὐφραίνει καὶ φωτίζει τοὺς βλέποντας καὶ οὐρανοῦ χαρὰς αὐτοὺς ἀκορέστως ἐμπύλησι καὶ πλοῦτον αὐτοῖς | τὸν 149^ο ἄρρευστον δίδωσι καὶ ἄδειν αὐτῷ μετ' εὐφροσύνης ποιεῖ καὶ τερπνότητος σὺν ἀγγέλων καὶ ποιμένων καὶ μάγων στρατεύμασι Ἐδόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία'.

καὶ οὐ μόνον Ἀδὰμ τῷ προπάτορι καὶ Μωυσεὶ τῷ θεό- 20 φρονι λίαν ἐλεεινῶς ὁμοιούμεθα σήμερον, ἀλλὰ καὶ Δαβὶδ τῷ θεοπάτορι ἀκριβῶς ἀπεικαζόμεθα, τοῖς ὁμοίοις καὶ γείτοσι παραπλησίως ἐνειλούμενοι πράγμασι. κάκεινος γὰρ ποτε ὁ θεόληπτος ὅτε τῇ ἐκ Σαοὺλ περιστατικῆ περιοχῇ περιείργετο, τῇ καθ' ἡμᾶς ταύτῃ τάχα πνευματικῇ δίψῃ φλεγόμενος ὕδωρ πιεῖν 25 τὸ σωτήριον τοῦ λάκκου τοῦ ἐν Βηθλεὲμ ἐπεθύμησεν, ὃ περ ὕδωρ ζῶν καὶ πάντας ζωογονοῦν δυνάμει θείᾳ τοὺς πίνοντας. 'εἰ ἦδεις' γὰρ πρὸς τὴν Σαμαρεῖτιν φησὶν αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς ἢ μὴ λήγουσα, 'τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι Δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ἤτησας αὐτόν, καὶ ἔδωκεν ἂν σοι ὕδωρ ζῶν', καὶ 30 'πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν· ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ γενήσεται αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον'. ὁ λάκκος ὁ ἄγιος ἢ

1 καὶ nach καθὰ nachträglich zugesetzt P | vgl. Deuteron. 34, 1—5 Num. 20, 11 f. || 3 εἰ fehlt PM || 4 εὐλόγηκεν M || 7 δὲ πάσχοντες τὰ ὅμοια τί ὄρ. M || 12 καὶ ζωὴ ἢ M || 13 ἦνθησε PM || 16 ἄρρευστον P vgl. 509, 30 | ἄδειν PM || 21 vor σήμερον vier Buchst. ausgeradiert P || 24 ὅτε τῆς ἐκ P | περιείργετο P: εἴργετο M | II Buch der Könige 23, 14 || 27 πάντα P || 28 ev. Joh. 4, 10 | ἦδησ PM | σαμαριτην φησὶν P: σαμαρεῖτιν M || 31 ev. Joh. 4, 13 f. || 32 ἐγὼ M | διψήσει M || 34 λάκος P¹

παναγία παρθένος κυφορεῖν καὶ τίκτειν ἡμελλεν ὕστερον·
 προφητεία γὰρ ἦν τὸ τελούμενον καὶ Χριστοῦ τοῦ ζώντος καὶ
 πᾶσι ζωὴν πηγάζοντος ὕδατος καὶ λάκκου τοῦ νοητοῦ τῆς
 τοῦτο κυφορησάσης καὶ τεκούσης ἄρρευστον ἤγουν ἀφθόρου
 5 παρθένου προτύπωσης, ὃν περὶ ὁ Δαβὶδ αἰσθητοῖς ἰδεῖν ὀφθαλ-
 μοῖς διπλῶς ἐπεθύμει τε καὶ ἐγλίχεται, τοῦτο μὲν ὡς προφήτης
 φανότατος, τοῦτο δὲ καὶ ὡς εὐπραγέστατος δίκαιος· καὶ τῆ
 149ῦ ἐπιθυμία καιόμενος ἔλεγεν Ἐπίθυμιον ἐκ τοῦ λάκκου
 τοῦ ἐν Βηθλεὲμ τοῦ ἐν τῇ πύλῃ;· καὶ διὰ τοῦτο αὐτοῖς ὁμο-
 10 ούμεθα τοῖς αὐτὸν σαρκικοῖς τότε καὶ νοητοῖς ὄμμασι βλέπουσι.
 τὸ ὕδωρ αὐτὸ τὸ ζῶν, ὁ Χριστὸς διαλεγόμενος ἔφασκε Ἐπιθυμῶν
 προφήται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε καὶ οὐκ εἶδον,
 καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε καὶ οὐκ ἤκουσαν· περὶ οὗ καὶ Πέτρος
 ὁ ἀπόστολος ἔγραψεν τοῖς εἰς αὐτὸν Χριστὸν τὸν σωτήρα
 15 πιστεύουσιν· Ἐπιθυμῶντες ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὀρῶντες
 πιστεύοντες δὲ ἀγαλλιάσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῃ καὶ δεδοξασμένῃ,
 κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν· περὶ
 τῆς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν προφήται οἱ περὶ
 τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες, ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἢ
 20 ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα Χριστοῦ προμαρτυ-
 ρούμενον τὰ εἰς Χριστὸν παθήματα καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας·
 οἷς ἀπεκαλύφθη ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς ἡμῖν δὲ διηκόνουν αὐτά, ἃ
 νῦν ἀγγέλλει ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισσαμένων ὑμᾶς ἐν πνεύματι
 ἀγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελιοι παρα-
 25 κύψαι· εἰ δίκαιοι οὖν καὶ προφήται καὶ ἄγγελοι Χριστοῦ θεωρεῖν
 ἐπιθυμοῦσιν τὴν γέννησιν καὶ τὸν τόπον ἐν ᾧ Χριστοῦ ἡ πολυ-
 πόθητος γίνεται γέννησις, πῶς οὐχὶ καὶ ἡμεῖς ἐπιθυμήσομεν
 οἱ ὄντες ταπεινοὶ καὶ ἐλάχιστοι, οἱ τῆς ἐκείνων εὐσεβείας
 συμμετοχοὶ καὶ ὀρθοδόξου πίστεως σύγκληροι; καὶ τίνας ἔνεκεν
 30 Δαβὶδ ὁ θεοσπίσιος, Βηθλεεμίτης ὢν γηνησιώτατος κακὸν Βηθλεὲμ
 τῆς θεογόνου ὀρμώμενος πόλεως, τοῦ λάκκου τοῦ ἐν Βηθλεὲμ
 ὕδωρ ἐπεθύμει πιεῖν καὶ ἰμείρετο, καὶ τοῦ ποθομένου τυχεῖν

1 ἔμελλεν M || 3 πηγά[ζο]ντος mit Rasur P || 4 ἄρευστον P ||
 6 τοῦτω P¹ || 8 II Buch der Könige 23, 15 | π[ο]τιεῖ mit Rasur P² || 11 das
 unvermittelte Eintreten des Satzes ist unmöglich, viell. ist οἷς vor τὸ aus-
 gefallen || 11 ev. Matth. 13, 17 || 12 ἴδον PM || 13 Brief Petri I 1, 8—12 ||
 14 ἔγραψε M | ἐν αὐτὸν M mit zwei Verweisungszeichen | τὸν σωτ. χριστὸν
 πιστεύουσιν M || 15 ἰδῶντες M² || 19 ἐρευνῶντος P || 20 ἐδηλοῦτο ἐν
 PM | προμαρτυρούμενον M || 22 *οἷο P || 23 τῶν aus τῷ P² || 24 ἀγίῳ
 σταλέντι M || 26 ἐπιθυμοῦσι θεωρεῖν M | ἢ fehlt M || 27 ἐπιθυμήσομεν
 M || 30 κακὸν fehlt P. der blosse Genetiv ist vielleicht möglich, vgl. acta
 s. Marinae p. 18, 37 || 32 ἰμείρετο M ὀμήρετο P

οὐκ ἐδύνατο, ἀλλ' ὡς ἡμεῖς καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἁγίαν Βηθλεὲμ 150^r
 δραμεῖν καὶ πιεῖν ἐκωλύετο; οὐ τί ἂν ἔλεινότερον γένοιτο, ὅτι
 πλησίον τὸ ποθοῦμενον ἔχομεν καὶ τοῦ ποθουμένου τυχεῖν οὐκ
 ἰσχύομεν; ὅτι καὶ τότε, φησὶν, καθὰ καὶ νῦν τῶν Σαρακηνῶν,
 ἐν Βηθλεὲμ τῶν ἀλλοφύλων ἦν τὸ ὑπόστημα, καὶ τοῦτο αὐτὸν 5
 καθὰ καὶ ἡμᾶς εἰς τὴν θεοδόχον ἔλθειν Βηθλεὲμ ἀνεσειρίαζε
 καὶ τυχεῖν ἀπειργε τοῖς δείμασι τῆς ὄντως ποθεινῆς καὶ μακαρίας
 ἐφέσεως, ἧς οὐδὲν ἂν εἶη ποτὲ μακαριώτερον ἢ τιμιώτερον
 καὶ τερπνότερον.

ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ὕδωρ πιεῖν τοῦ Βηθλεεμιτικοῦ λάκκου 10
 γλιχόμενος καὶ τὴν θεοφόρον φθάσαι Βηθλεὲμ ἐχειργόμενος
 διὰ τὸ πολέμιον τῶν ἀλλοφύλων ὑπόστημα τότε πολεμικῶς
 τῇ παντίμῳ Βηθλεὲμ προσκαθήμενον τοῦ ποθουμένου τετύχηκεν,
 εἶπερ ὕδωρ πιεῖν αἰσθητὸν ἐβεβούλητο· τρεῖς γὰρ τῶν δορυφόρων
 ἀλκιμώτατοι καὶ ῥωμαλεύτατοι πρόμαχοι τοῦ βασιλέως ἑωρα- 15
 κότες τὴν ἔφρουν καὶ ἀκούσαντες αὐτοῦ δικαιοτάτα φάσκοντος
 'Τίς ποτιεῖ με ὕδωρ ἐκ τοῦ λάκκου τοῦ ἐν Βηθλεὲμ τοῦ ἐν τῇ
 πύλῃ;' καὶ νομίσαντες αὐτὸν ὕδωρ αἰσθητὸν πιεῖν προσεφίεσθαι
 καὶ ὄντες, ὡς ἔστιν εἰπεῖν καὶ τεκμήρασθαι, πρὸς τὴν ὑπὲρ
 αὐτοῦ σφαγὴν ἐτοιμώτατοι, πρὸς θάνατον προφανέστατον ὤρ- 20
 μησαν, τὸ ἀνδρεῖον αὐτῶν καὶ τολμηρὸν καὶ ἀδείμαντον δεικνύναι
 τῷ βασιλεῖ προαιρούμενοι, τάχα δὲ καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀξιά-
 γαστον εὐνοίαν καὶ τὴν οὐ νικωμένην κατὰ τὸν σωτήριον λόγον
 ἀγάπην ('μείζονα γὰρ ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει' φησὶν ὁ
 σωτὴρ, 'ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ')· 25
 'καὶ διέερρηξαν' φησὶν 'οἱ τρεῖς δυνατοὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν 150^v
 ἀλλοφύλων καὶ ὑδρεύσαντο ὕδωρ ἐκ τοῦ λάκκου τοῦ ἐν Βηθ-
 λεὲμ τοῦ ἐν τῇ πύλῃ, καὶ ἔλαβον καὶ παρεγένοντο πρὸς Δαβίδ'.
 καὶ ὄρα μοι τοῦ Δαβίδ τὴν εὐλάβειαν καὶ τὴν πασῶν ἀρετῶν
 βασιλίδᾳ διάκρισιν· 'οὐκ ἠθέλησεν' γὰρ 'πιεῖν αὐτό' φησὶν τῶν 30
 βασιλέων τὸ ἄφιγμα, ἀλλ' 'ἔσπεισεν αὐτὸ τῷ κυρίῳ καὶ εἶπεν·
 'Ἰλεώς μοι, κύριε, τοῦ ποιῆσαι τοῦτο, εἰ αἶμα τῶν ἀνδρῶν τῶν
 πορευθέντων ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν πίομαι. καὶ οὐκ ἠθέλησεν'

2 γέγοντο ἐλειν. M || 4 φησι M. näml. II Buch der Kön. 23, 14
 und 15 || 6 τὴν θεοφόρον M | ἀνεσ[ει]ρίαζε so geändert von P¹ || 12 διὰ
 τὸ P: διὰ M || 13 ff. s. unten Z. 26 f. || 15 ῥωμαλαιώτεροι M || 17 s.
 p. 512, 8 || 21 δεικνύναι M δεικνύντες P || 23 οὐ mit Rasur aus πρὸς
 M || 24 εν. Joh. 15, 13 | φησι M || 25 ἵνα P: ἢ ἵνα M || θῆ M:
 θῆση P || 26 II Buch der Kön. 23, 16 || 27 ἐν vor βηθλεὲμ fehlt P ||
 30 ebend. V. 16 f. | αὐτὸ πιεῖν φησι M || 31 βασιλέων P: βασιλειῶν M ||
 32 εἰ M: ἢ P

- φησὶν 'πιεῖν αὐτό'. ἤδει γὰρ ὁ θεϊότατος προφητικῶ προορώ-
 μενος ὄμματι, ὡς ἀπειθήσουσιν Ἰουδαῖοι Χριστῷ τῷ Ζῶντι καὶ
 Ζυγογονοῦντι τὰ σύμπαντα ὕδατι ἐκ Βηθλεέμ σαρκικῶς ἀνα-
 τέλλονται καὶ ἐκ λάκκου τοῦ παρθενικοῦ τικτομένῳ καὶ φαίνονται,
 5 καὶ ὡς προφήτης ἀγνότατος τὴν ἐκείνων τυπικῶς προεμήνυσεν
 εἰς Χριστὸν ἐσομένην ἀπείθειαν. διὰ τοῦτο γὰρ ὁ θεσπέσιος
 καὶ τὸ ὕδωρ ἐνεχθὲν πιεῖν οὐκ ἠθέλησεν, ὅτι περ' Ἰουδαῖοι
 μετ' ἔπειτα διαπιστεῖν Χριστοῦ τῷ κηρύγματι εἰς ὄλεθρον
 ἑαυτῶν καὶ ἀπώλειαν οἱ μιαιοὶ καὶ παράφρονες ἤμελλον.
- 10 ἡμεῖς δὲ οἱ τὸν σωτήρα Χριστὸν προσδεξάμενοι καὶ πίστει
 τῇ εἰς αὐτὸν λαμπρυνόμενοι καὶ τὴν Ἰουδαίων ἀπιστίαν μισή-
 σαντες καὶ πατήσαντες ὡς βδελυρὰν καὶ παμβέβηλον εἰς ἅπαν
 αὐτῶν τὴν παράνοϊαν, εἰς τὴν ἱερὰν δραμεῖν Βηθλεέμ ἐπιέμενοι
 τήμερον καὶ τὸν λάκκον κατοπτεῦσαι τὸν ἔνθεον τὸν ἐν τῇ
 15 πύλῃ μυστικῶς θεωρούμενον (καὶ λάκκος γὰρ καὶ πύλη μυστι-
 κῶς ἢ θεομήτωρ παρθένος διώρισται ἢ τὸ ὕδωρ ἡμῖν γεννώσα
 τὸ Ζῶν καὶ Ζῆν τῷ κόσμῳ δωρούμενον) καὶ τὴν ἐν αὐτῇ
 151^r φανεῖσαν σωτηρίαν θεάσασθαι (Χριστὸς <γὰρ> ὁ τόκον καθ'
 ἡμᾶς ὑπομείνας ἀνθρώπινον σήμερον σωτηρία ἡμῶν ἐστίν καὶ
 20 Ζῆ καὶ ἐκλύτρωσις) παντελῶς οὐ δυνάμεθα· ἀλλ' ἐπιθυμίαν
 μὲν καὶ δίψαν τὴν Δαβιτικῶς ἡμᾶς καταφρύγουσαν ἔχομεν,
 ἰδεῖν δὲ τὸ ὕδωρ, ὡς Δαβὶδ ὁ ἀοίδιμος, καὶ ἐστιᾶσαι μόνη τῇ
 θεᾷ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν ὄρασιν Σαρακηνικῶ κωλυόμεθα δείματι·
 Σαρακηνῶν γὰρ ἀθέων νῦν τὸ ὑπόστημα, ὡς ἄλλοφύλων τότε,
 25 τὴν θεσπεσίαν Βηθλεέμ παρείληφε καὶ δίοδον ἡμῖν τὴν εἰς
 αὐτὴν παρασχεῖν οὐκ ἀνέχεται, ἀλλ' ἀπειλεῖ τὴν σφαγὴν καὶ τὸν
 ὄλεθρον, εἰ τὴν ἁγίαν ταύτην πόλιν ἐξέλθοιμεν καὶ τῇ ποθου-
 μένῃ ἡμῖν θειοτάτῃ Βηθλεέμ προσπελάσαι τολμήσαιμεν.
- ὅθεν καὶ οὐ λύπης ἐκτὸς τὴν τοιαύτην πανήγυριν ἄγομεν,
 30 ἔσω πυλῶν ἀυλιζόμενοι κἀν τούτῳ τῷ θεσπεσίῳ τῆς θεοτόκου
 νεῷ τὴν ἑορτὴν ἑορτάζοντες. διὸ παρακαλῶ καὶ πρεσβεύω καὶ
 δέομαι τῆς ὑμῶν ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ θεῷ ποθεινότητος, ἵνα

1 φησὶ M || 3 ἀνατέλλοντα P || 4 τικτωμένου P || 8 διαπιστ[εῖ]ν
 mit Rasur P² || 9 μιαιοὶ fehlt P | ἔμελλον M || 12 πάλιν βέβηλον P ||
 15 γὰρ P: γὰρ τοι M || 17 αὐτῇ nāml. Bethlehem || 18 γὰρ habe ich
 eingeschaltet || 19 ὑπομείναι PM | ἐστι M || 22 ὡς fehlt P¹ || 26 πα-
 ρησχεῖν P: also παρῖσχειν? | ἀπειλή P ἀπειτεῖ M || 27 εἰ* mit Rasur
 eines Buchst. P: εἰ εἰς M || 28 τολμήσομεν PM || 30 ἔσω M: καὶ ἔσω
 P | κἀν M || 31 νεῷ τὴν ἑορτὴν M: νεοστήν P. stand in der Vorlage
 νεῷ αὐτῇ? || 32 θεῷ P: θεῷ ἡμῶν M | mit ποθεινότητος bricht M auf
 halber Seite ab, auch die Handschrift des lat. Uebersetzers bot nicht

ἑαυτοῦς, ὅση περ ἡμῖν ἔστι δύναμις, διορθωσώμεθα καὶ μετανοία
 λαμπρύνωμεν καὶ ἐπιστροφῇ καθαρίσωμεν καὶ τῶν μισητῶν
 ἔργων θεῷ τὴν φορὰν χαλινώσωμεν. οὕτω γὰρ εἰ βιώσαιμεν
 ὡς φίλον ἔστι θεῷ καὶ ἐράσμιον, τῶν ἀντιπάλων ἡμῶν Σαρα-
 κηνῶν τὴν πτώσιν γελάσαιμεν καὶ τὸν ὄλεθρον οὐκ εἰς μακρὰν 6
 ἔσαθρήσαιμεν καὶ τὴν τελείαν ἀπώλειαν ἴδοιμεν. ἢ τε γὰρ
 ῥομφαία αὐτῶν ἢ φιλαίματος εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν εἰσελεύ-
 σεται, καὶ τὸ τόξον αὐτῶν συντριβήσεται, καὶ τὰ βέλη αὐτῶν
 αὐτοῖς ἐμπαγήσεται, καὶ καθαρὰν ἡμῖν τὴν ὁδὸν δειμάτων
 παρέξουσιν οὐδὲν ἄναντες ἢ ἀκανθῶδες ἢ δύσβατον ἔχουσιν, 10
 ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀφοβώτατα | καὶ ἀδειμαντότατα τρέχοντες τὸν 151v
 τόπον τοῦ τόκου τῆς ζωῆς καταλάβωμεν, καὶ τὸ θεοδόχον ἄν-
 τρον φιλήσομεν καὶ φάτνην ἱερὰν προσκυνήσομεν καὶ τὴν πόλιν
 ταύτην τὴν θεοποιὸν ἀσπασόμεθα σὺν ποιμέσι χορεύοντες, σὺν
 μάγοις κραυγάζοντες, σὺν ἀγγέλοις δοξάζοντες ‘Δόξα ἐν ὑψίστοις 15
 θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία’, ὅτι περ ‘ἀνατολὴ
 ἐξ ὕψους ἡμᾶς ἐπεσκέψατο καὶ τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου
 καθημένοις ἐπεφάνη καὶ εἰς ὁδὸν εἰρήνης ἡμῶν τοὺς πόδας
 κατήθυνε’ καὶ ‘θεὸς κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν’ καὶ ‘κέρας
 σωτηρίας ἡμῖν ἐν οἴκῳ Δαβὶδ’ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ὡς ἀγαθὸς 20
 καὶ φιλόανθρωπος ἤγειρεν’ καὶ τὸν μονογενῆ υἱὸν δι’ ἀνθρω-
 πίνης ἡμῖν γεννήσεως δέδωκε καὶ τὸν ἐπ’ ὤμων τὴν ἀρχὴν
 αἰδίου ἔχοντα τὸν ὡς λόγον καὶ υἱὸν τῆς τοῦ πατρὸς ‘μεγάλης
 βουλῆς καλούμενον ἄγγελον’, τὸν ‘θαυμαστὸν’ θεοῦ τοῦ
 φύσαντος ‘σύμβουλον’, τὸν ἰσχυρὸν θεὸν καὶ ἀήττητον, τὸν 25
 τὴν ἐξουσίαν τῶν ὄλων ἐπέχοντα, τὸν εἰρήνης παντοίας κατάρ-
 χοντα καὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος πατέρα καὶ ποιητὴν γνωριζό-
 μενον, ὃν ἡ παναγία παρθένος καὶ πάναγνος ἐν γαστρὶ συλλα-
 βοῦσα γεγέννηκεν, ἀνθρωπίνης σπορᾶς οὐκ ἰδοῦσα καὶ μίξεως,
 καὶ θεομήτωρ ἀληθῶς καὶ κυρίως κεκήρυκται, ὡς λόγον καὶ θεὸν 30
 σεσαρκωμένον καὶ Χριστόν, ὡς οὐ μόνον σαρκὶ χρισθέντα καὶ

mehr. Der Schluss ist in P erhalten, dessen bemerkenswerthere Abweichungen von nun an ohne besonderes Zeichen folgen.

1 ὅση περὶ | ἔστη || 2 λαμπρύνωμεν — καθαρῆσομεν | μισητῶν ||
 3 φωρὰν χαλινώσοιμεν | γὰρ ἠβιώσοιμεν || 4 vielleicht ἡμῖν || 5 πτώσιν
 γελάσωμεν || 6 ἀπολίαν εἶδοιμεν || 8 καὶ τόξον || 11 ἀδημαντώ[τα]τα mit
 Radierung eines Raumes von 3—4 Buchst. || 12 καταλάβοιμεν || 13 lies
 φάτνην τὴν ἱερὰν || 16—19 nach ev. Luc. 1, 78 f. || 17 σκότη von erster
 Hand || 19 Psalm 117, 27 | κέρας — 21 ἤγειρεν nach ev. Luc. 1, 69 ||
 22—25 nach Jesaias 9, 6 || 26 ἐξουσίαν vgl. Daniel 7, 14 || 29 εἰδοῦσα
 die Stelle ist verderbt; etwa οὐ δεηθεῖσα? || 30 θεομήτωρα

σώματι ἀλλὰ καὶ χρίοντα τοὺς πιστεύοντας πνεύματι καὶ σφύζοντα φερωνύμως τὰ σύμπαντα. ἔστι γὰρ καὶ νέος Ἀδὰμ διὰ τὴν τοῦ παλαιοῦ Ἀδὰμ ἀνακαίνισιν· καὶ Δαβὶδ ἀληθέστατα
 152^ν λέγεται ὡς | ἕκ σπέρματος Δαβὶδ τῆς θεοτόκου παρθένου τὴν
 5 θαυμαστὴν ποιησάμενος σάρκωσιν· καὶ κραταιὸς χειρὶ καὶ βραχίονι, ὅτι καὶ κρατεῖ καὶ κατέχει τῆς κτίσεως καὶ σφύζει καὶ βύεται πάντα τὸν πιστῶς αὐτῷ προσερχόμενον. Ὡς καὶ ἡμεῖς, ἀδελφοὶ προσφιλέστατοι, κἀνθάδε κἀκεῖσε καὶ πανταχῆ (ἀπερίγραφτος γὰρ ἔστι τῆ θεότητι καὶ εἰ σαρκὶ καθ' ἡμᾶς περιγεγράφται, καὶ θυμίαμα αὐτῷ πανταχῆ καὶ θυσία καθαρὰ καὶ ἅγια προσφέρεται) ἀγνότατα καὶ θερμότατα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πιστότατα ὅλη καρδίᾳ καὶ ψυχῇ προσερχώμεθα λέγοντες Ἐδόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία· καὶ τῶν θειοτάτων αὐτοῦ δωρεῶν ἀπολαύσωμεν καὶ τῶν οὐρανίων
 15 ἀγαθῶν γενώμεθα μέτοχοι· καὶ ζωὴν τὴν αἰώνιον εὐροῖμεν καὶ βασιλείαν τὴν οὐ φθειρομένην δεξόμεθα ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ δόξα τιμὴ κράτος, μεγαλοσύνη τε καὶ μεγαλοπρέπεια τῷ αἰδίῳ αὐτοῦ καὶ ἀθανάτῳ πατρὶ καὶ γεννήτορι ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς
 20 τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

1 σώματι] σώσαντι || 3 ἀνακαίνισιν || 5 κραταιὸς vgl. Psalm 88, 14 u. a. || 6 nach κτίσεως fehlt etwa τὰ πάντα || 10 καθαρὰ || 12 προσερχόμεθα || 14 ἀπολαύσοιμεν || 15 γευόμεθα || 20 am Schluss die Unterschrift σωφρονίου πατριάρχου ἀλεξανδρείης* (eine spätere Hand hat begonnen auszuradieren und ἱεροσολήμων daneben gesetzt) εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ χριστοῦ γέννησιν.